

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ-КРАЄЗНАВЦІВ У 20-х р. ХХ ст. В УСРР

На сучасному етапі духовного відродження незалежної України невід'ємною складовою громадського руху та наукових досліджень є історичне краєзнавство, спрямоване на відродження духовності, історичної пам'яті, формування громадян і передусім у молоді любові до рідного краю, національного патріотизму, поваги до людини, відповідальності за збереження історико-культурного надбання. З метою сприяння розвитку краєзнавчого руху Президент України надав Указ "Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні" від 23 січня 2001 року, а Кабінет Міністрів розробив програму розвитку краєзнавства на період до 2010 року. Мета цих документів полягає в активізації наукової діяльності, спрямованої на забезпечення розвитку краєзнавства, популяризації краєзнавчих досліджень, залученні широких кіл громадськості до національної культурної спадщини, Велика увага приділяється досвіду минулих літ, коли в 20-ті роки ХХ ст. краєзнавство починає розвиватися як наука, спостерігається активізація краєзнавчого руху в школі.

Витоки шкільного краєзнавства пов'язані з загальною атмосферою національно-культурного відродження 20-х років ХХ ст. в Україні. Шкільне краєзнавство відіграло важливу роль у освітньо-виховній діяльності школи. Центральною фігурою організації краєзнавчої справи у школі був учитель. Викладачі середніх навчальних закладів активно відгукнулися на заходи, які проводили комісії краєзнавства, наукові установи ВУАН. У складі позаштатних співробітників історичних секцій було чимало представників шкільного вчительства, тому вчителів необхідні були спеціальні знання в галузі краєзнавства.

Питання підготовки вчителів-краєзнавців дискутувалося на сторінках періодичних видань - "Радянська освіта"(1. С 49-59), "Шлях освіти"(2. С 56-62), щомісячному часописі УКК - "Краєзнавство"(3. С 16-19), перший номер якого побачив світ у 1927 році. В цьому журналі дискусія знайшла місце на шпальтах розділу "Шкільне краєзнавство".

Нові умови політичного, економічного, культурного життя суспільства України вимагали реформувань системи освіти. Тому автори статей дискутували, з одного боку, про організаційні форми самої школи і краєзнавства в ній, його зміст та статус у навчально-виховній роботі, а з другого - з питання підготовки вчителів-краєзнавців.

Окремі журнальні статті знайомили читачів з досвідом деяких навчальних закладів. Цікавими можуть бути здобутки Лубенського педагогічного технікуму. Викладач цього навчального закладу,

І. Зеленський, у статті "Як ми готуємо вчителя-І краєзнавця" поділився своїми враженнями(4. С І 6-11). Автор відзначав, що школа може бути такою І лише тоді, коли вона не тільки збагне краєзнавст-І во теоретично, а і практично. Зробити це вчитель І міг лише після доброї наукової та методичної І підготовки. Такі знання могли дати педагогічні І технікуми та інститути народної освіти. І

Так, у педагогічних технікумах були розроб-І лені спеціальні навчальні плани, де був окремий І предмет - краєзнавство. Краєзнавча підготовка! студентства, згідно з цим планом, розгорталась в І декількох напрямках. Обов'язковим було І вивчення методів краєзнавчої роботи, методів І вивчення рідного краю. І

Користуючись цим методом, студенти прова-І дили дослідження, екскурсії, анкетування насе-І лення. їх поділяли на групи, які займалися колек-І тивними дослідженнями, але обов'язково про-І водилась і індивідуальна пошукова робота! вивчалися першоджерела, відбувалося знайомст-І во з об'єктом дослідження, розглядалась! відповідна література, складався план. Напри-І кінці роботи, майбутній учитель повинен був! написати звіт і виступити на фаховій конференції! (5. С 10-11). І

Педагогічні технікуми для цієї роботи! виділяли спеціальні години - приблизно два! робочих дні на групові заняття і 10-12 днів на І індивідуальні дослідження. І

Якщо тема студента вимагала незначних! матеріальних затрат, то тоді навчальний заклад! намагався допомогти коштами. І

У процесі проходження курсу проводилися! екскурсії, мета яких полягала у здобутті екскур-І сійної техніки. Про наслідки своїх досліджень! студенти доповідали на конференціях. І

Існував ще і письмово-анкетний метод, але! він був переповнений суб'єктивізмом заповнюва-І ча анкети, саме тому такий метод дослідження! був не завжди ефективний, але і він мав свою! цінність. І

Обов'язковою в підготовці майбутнього! вчителя-краєзнавця була педагогічна практика.! Підприємство проводили наприкінці навчання.! Студенти працювали безпосередньо в школах зі! учнями і намагалися застосовувати знання на! практиці. І

Заключним етапом навчання було написання! дипломної роботи з краєзнавчої теми. І

Таким чином, для дописувачів часописів! краєзнавство було не тільки обов'язковим! предметом у процесі підготовки вчителя, але й! засновником для нових і традиційних навчальних! курсів, комплексів дослідницької методики. І

Автори тематичних статей вважали, що перш *ш* все необхідно вивчати соціально-економічні •спекти краєзнавства, але вони не відкидали •■вчення історії та географії рідного краю. Відзначаючи досягнення в організації підготовки •яителя-краєзнавця, не можна залишити поза увагою ряд негативних факторів. Слабка ■втеріальна база закладів народної освіти не завжди надавала можливість виконувати ■ввчальні плани. Заважало навчальному процесу І недостатнє науково-методичне забезпечення краєзнавчих дисциплін, й ідеологічне втручання *і* зміст краєзнавчих досліджень.

Отже, в 20-ті роки педагогічні навчальні заклади намагалися розробити комплексні навчальні програми з підготовки вчителів-краєзнавців. З початком 30-х років краєзнавчий рух поступово почав занепадати. В умовах культу особи демократичне за своїм характером краєзнавство вже не вписувалось у структуру командно-адміністративної системи. Саме тому звинувачені "в націоналізмі, ідеалізації патріархальщини, зв'язку з існуючими і неіснуючими контрреволюційними організаціями" краєзнавчі осередки були розпущені, а підготовка вчителів-краєзнавців зведена нанівець, найбільш активні діячі краєзнавчого руху стали жертвами репресій.

Сносок літератури:

- I, Лазаріс А. Українське краєзнавство і перспективи його розвитку//Радянська освіта. - 1925. - №5. - С. 49-51., Галюн І. Краєзнавство і школа //Радянська освіта. - 1925. - №5. - С 51-58.
1. Музиченко О. Українське краєзнавство і його перспективи розвитку //Шлях освіти. - 1925. - №5-6.
- J. Курило-КримчакА. Про краєзнавчу роботу в школі //Краєзнавство. - 1928. - № 6-Ю. - С. 16-19.
4. Зеленський І. Як ми готуємо вчителя-краєзнавця //Краєзнавство. - 1927. - №3. - С. 6-11.
- i. Зеленський І. Як ми готуємо вчителя-краєзнавця //Там само. - С. 10-11.
6. Бабенко Л. Л. Школа і краєзнавство в Україні в 20х-на поч. 30х років//УИ Всеукраїнська наукова конференція. Історичне краєзнавство і культура. - Ч. І. - Х., 1997. - С 81-84.
7. Бездрабко В. Дослід історіографії з актуальних питань краєзнавчої педагогіки //Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. - Х., 1998. - С. 12-17.
8. Тронько П. 70-річчя Українського комітету Краєзнавства //Краєзнавство:"ЛУК";Річник VII;. - К., 1995. - С 5- 8.
9. Рябченко О. Л. Краєзнавство в ХІНО. //Тези Всеукраїнської краєзнавчої конференції. Х., 1995. - С. 50-51.